Optika
(fénytan)

Mi a fény? Látható elektromágneses sugárzás.

Geometriai optika (modell)

Fénysugár: igen vékony párhuzamos fénynyaláb

Ezt a modellt használva az optikai jelenségek széles körének magyarázata egyszerű **geometriai problémák** megoldásaként adható meg.

1. egyenes vonalú terjedés törvénye
2. visszaverődési törvény
3. törési törvény

2a, **3**a) A beeső fénysugár, a beesési merőleges és a visszavert, illetve a megtört fénysugár egy síkban van.

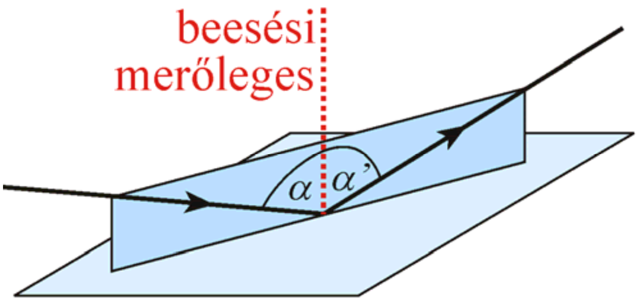

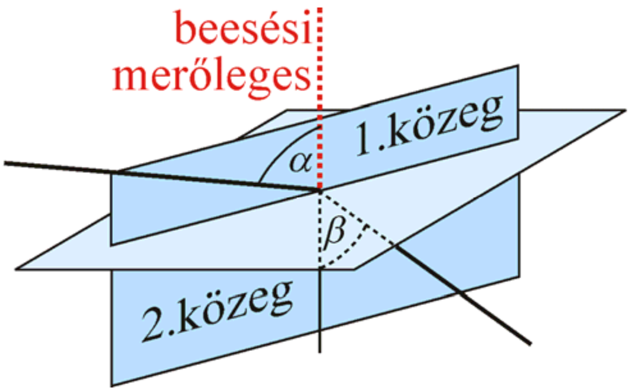

2b) $\alpha = \alpha'$

3b) $$\frac{\sin\alpha}{\sin\beta} = \frac{c_1}{c_2} = n_{21} = \frac{n_2}{n_1}$$

$(c_1 > c_2$ ezért $n_1 < n_2)$

Minden szöget a beesési merőlegestől mérünk!

***

Mindez egyetlen elvből következik!

Fermat-elv

A **„legrövidebb idő elve”**: két pont között a geometriailag lehetséges utak közül a fénysugár a valóságban azt a pályát követi, amelynek megtételéhez a legrövidebb időre van szüksége.

Teljes visszaverődés
(Ha $n_1 > n_2$)

$$\frac{\sin\alpha_h}{\sin\frac{\pi}{2}} = \sin\alpha_h = \frac{n_2}{n_1}$$

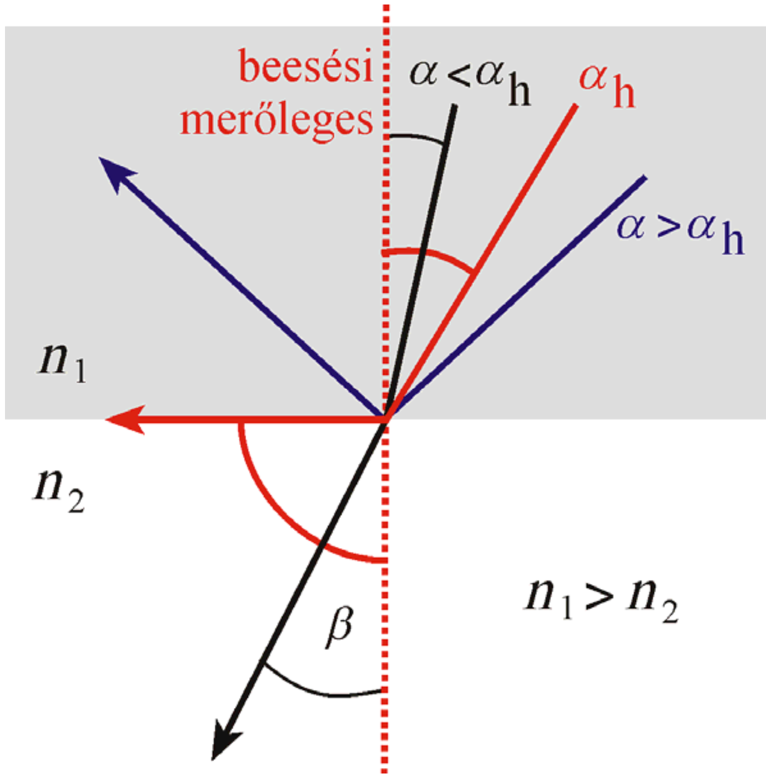

Alkalmazások: Optikai „szál”, optikai rost, (endoszkópia)

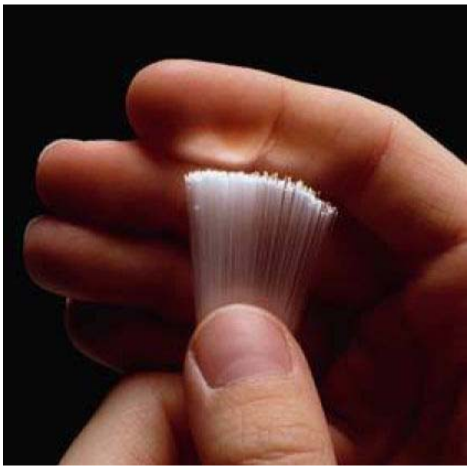

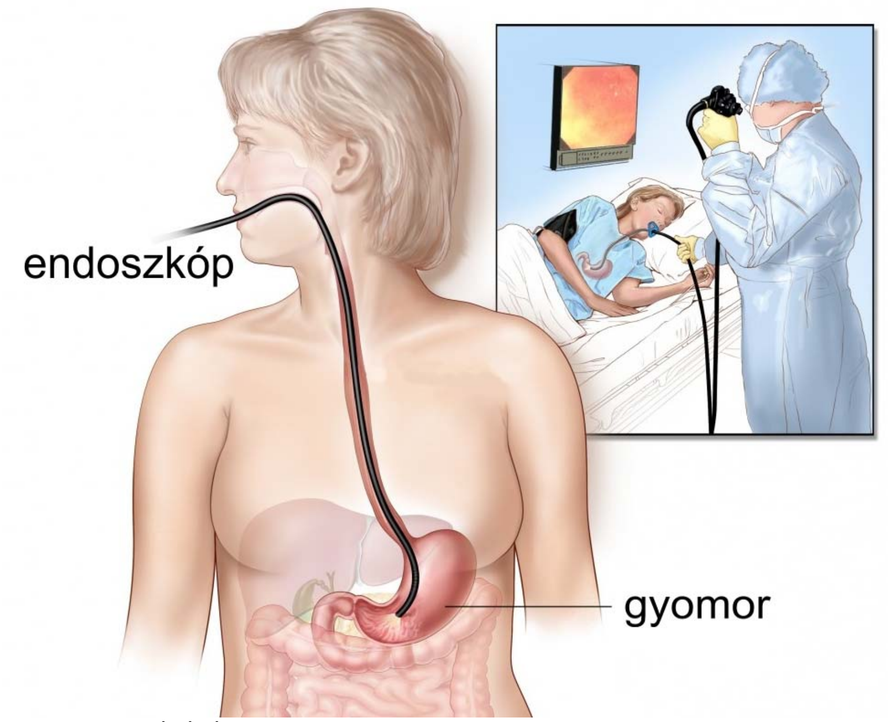

***

Képalkotás lencsékkel (vékony lencse közelítés)

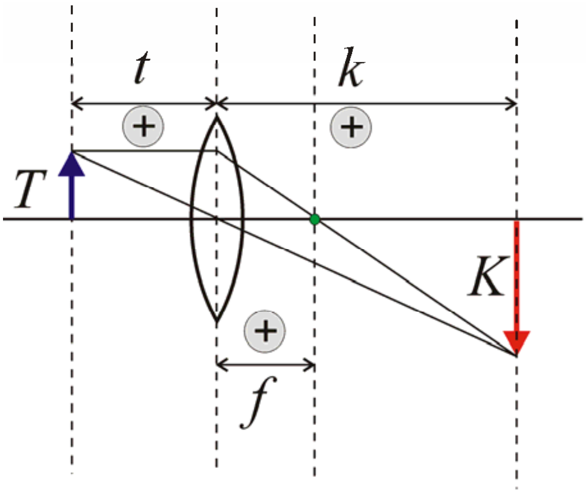

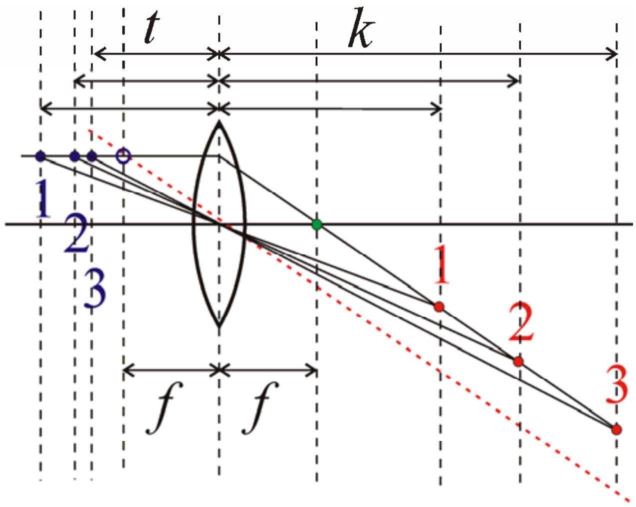

az optikai tengelyhez közeli ún. paraxiális sugarakra

Lencsetörvény:

$$\frac{1}{t}+\frac{1}{k}=\frac{1}{f}=(n-1)\left(\frac{1}{r_1}+\frac{1}{r_2}\right)$$

r_1, r_2
a lencse görbületi sugarai,

n pedig a törésmutatója

Egyszerű nagyító
Két esetet kell összevetnünk: a T tárgyat

1. lencse nélkül a tisztánlátás távolságából ($a \approx 25$ cm) nézve α szög alatt látjuk

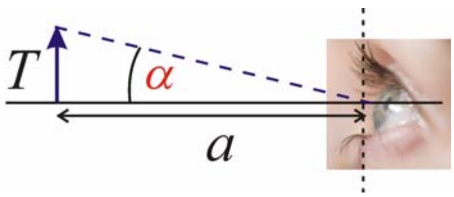

2. lencsével t távolságból nézve β szög alatt látjuk

K virtuális kép

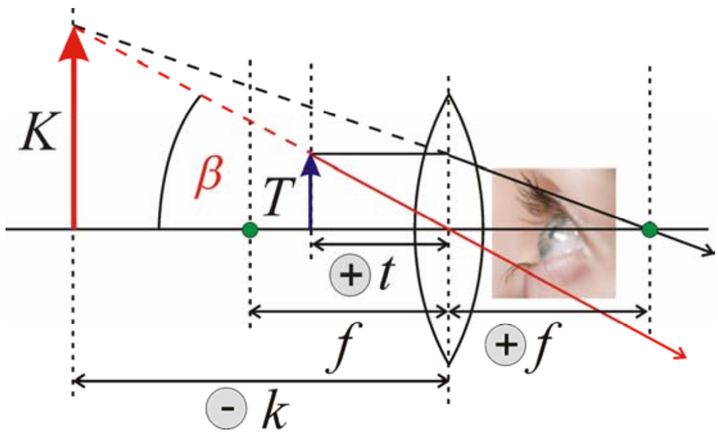

Szögnagyítás (definíció):

$$N = \frac{tg\beta}{tg\alpha} \qquad \text{és felhasználjuk, hogy} \qquad \frac{1}{t} = \frac{1}{f} - \frac{1}{k}$$

Esetünkben:

$$N = \frac{tg\beta}{tg\alpha} = \frac{\frac{K}{k}}{\frac{T}{a}} = \frac{\frac{T}{t}}{\frac{T}{a}} = \frac{a}{t} = a\left(\frac{1}{f} - \frac{1}{k}\right).$$

Két praktikus választás lehetséges:

I. ha $k = -a$ akkor $N = \frac{a}{f} + 1,$

II. ha $k = -\infty$ akkor $N = \frac{a}{f}$

Az I. esetben akkomodált,
a II.-ban nem akkomodált – végtelenbe tekintő – szemmel nézünk,
ilyenkor $t = f$.

***

Lencserendszerek (1) mikroszkóp

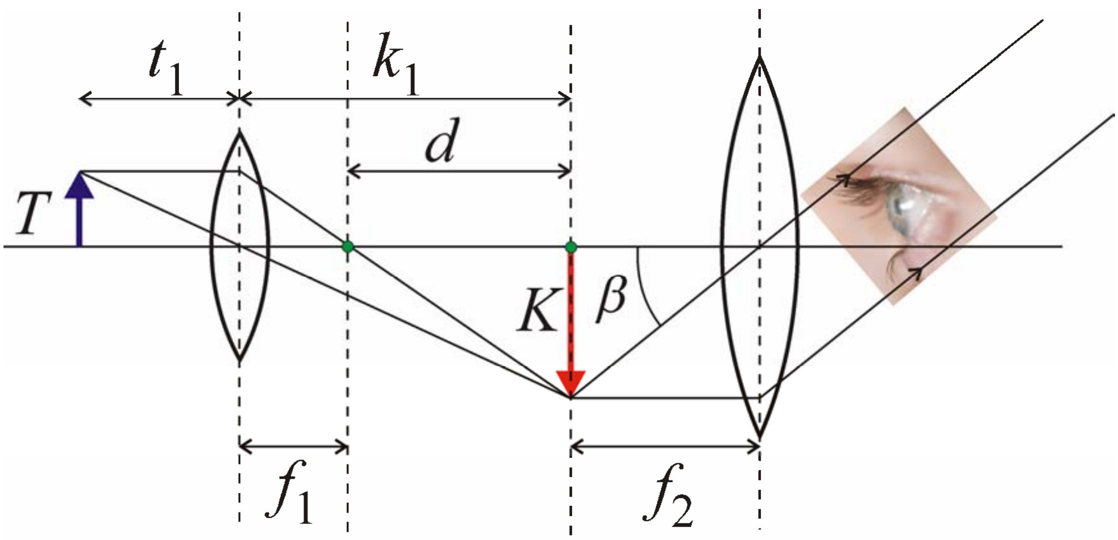

Nem akkomodált szemmel nézünk.

A mikroszkóp szögnagyítása:

$$N=\frac{tg\beta}{tg\alpha}=\frac{\frac{K}{f_2}}{\frac{T}{a}}=\frac{K}{f_2}\frac{a}{T}=\frac{K}{T}\frac{a}{f_2}=\frac{k_1}{t_1}\frac{a}{f_2}\,;$$

$$\frac{1}{t_1}=\frac{1}{f_1}-\frac{1}{k_1}=\frac{k_1-f_1}{f_1k_1}=\frac{d}{f_1k_1}$$

$$N=\frac{d}{f_1k_1}\frac{k_1a}{f_2}=\frac{da}{f_1f_2}$$

Lencserendszerek (2) **törőerősség**

Mekkora a közös fókusztávolsága két szorosan egymás mellé helyezett lencsének {L$_1$(f_1), L$_2$ (f_2)}?

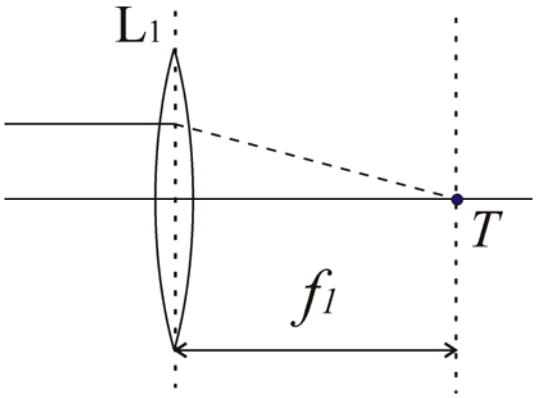

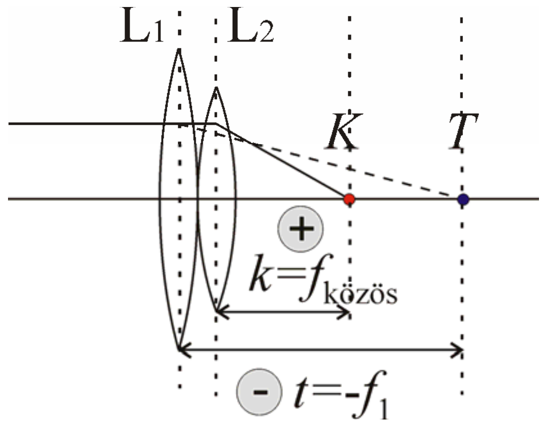

T-re, mint virtuális tárgyra alkalmazzuk a lencsetörvényt

$$-\frac{1}{f_1}+\frac{1}{f_{\text{közös}}}=\frac{1}{f_2}\qquad\qquad \frac{1}{f_{\text{közös}}}=\frac{1}{f_1}+\frac{1}{f_2}=D_{\text{közös}}=D_1+D_2$$

A törőerősségek összeadódnak [1/m], dioptria, [dpt].
Alkalmazások: szemüvegek, kontakt lencsék.

***

Egyszerű görbült felület leképezése (r sugarú gömb):

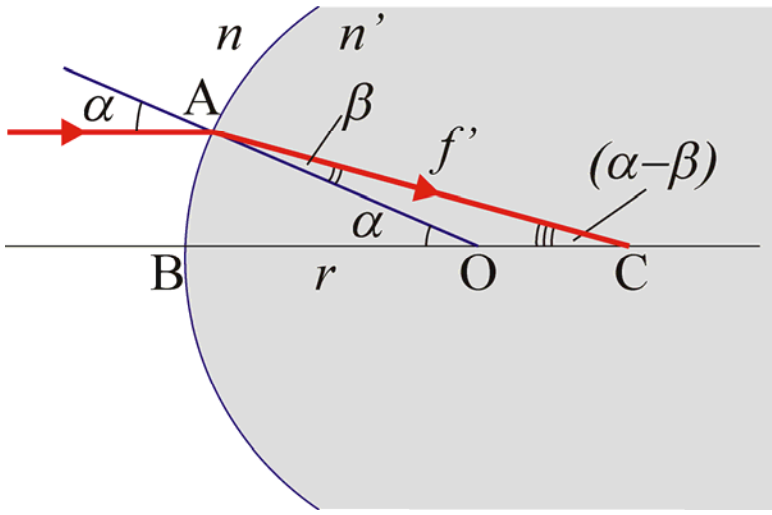

kis szögekre:

1. $$\frac{\sin\beta}{\sin\alpha} = \frac{n}{n'} \approx \frac{\beta}{\alpha}$$

az AB ívre:

2. $$f'(\alpha-\beta) \approx r\,\alpha$$

$$\frac{\alpha-\beta}{\alpha} = \frac{r}{f'} \qquad 1 - \frac{\beta}{\alpha} = \frac{r}{f'}$$

Behelyettesítve az 1. összefüggés szerint:

$$1 - \frac{n}{n'} = \frac{r}{f'}, \qquad \frac{n'-n}{n'} = \frac{r}{f'}$$

Ebben az esetben a törőerősség:

$$D = \frac{n'}{f'} = \frac{n'-n}{r}$$

Alkalmazás: az emberi szemre
Pl. a szaruhártya törőerőssége

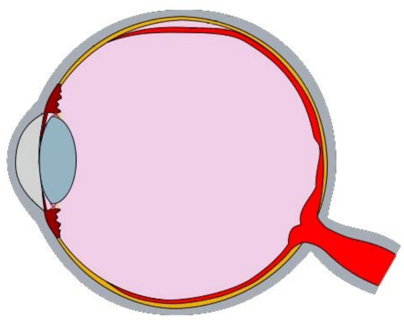

közeg	***r*** [mm]	***n***	***n'-n***	***D*** [dpt]
levegő		1		
			0,37	48
szaruhártya	7,7	1,37		

***

Van, amit nem tudunk így megmagyarázni: